

Kort om 9. april 1940

«Vårt folk bør lære den hele sannhet å kjenne og erkjenne sin egen skyld for 9. april og 5 års okkupasjon». (Johan Scharffenberg i Morgenbladet 9. april 1960).

Her i avisen for 26. april ser jeg at en innsender fra Fauske bebreider fotnoteskribenten for å ha tanker «som tidligere gikk inn under begrepet «defaitisme».

Om så er tilfelle er skribenten i godt selskap. Hamar Arbeiderblad har onsdag 23. april 1947 et stort oppslag på 1. side «Generalstaben ville kapitulere betingelsesløst». Den anså en mobilisering nå - etter at verdens sterkeste krigsmakt allerede var gått i land i Norge - for fullstendig meningsløs. Allerede om morgenen 5. april gikk oberstløytnant Munthe inn til generalstabsjefen, oberst Rasmus Hatledal, og sa at nå måtte vi rette et alvorlig krav om flere innkallinger. Det samme krav hadde Kommanderende General (GK) kommet med før. Litt over kl. 09.00 den 5. april gikk generalstabsjef Hatledal til forsvarsminister Ljungberg. «Hatledal understreket hvor truende situasjonen var, hvor små styrker vi hadde inne og hvor lang tid det tok å mobilisere. Han sa at han fant situasjonen alarmerende», opplyser generalmajor Høgevold i sin bok «Hvem sviktet», side 199, øverst. Men Ljungberg sa nei. Samme dag, fredag 5. april, ble avholdt statsråd. Men ingen av de alarmerende meldinger som var strømmet inn til utenriks- og forsvarsminister ble nevnt eller drøftet i statsråd.

Når det gjelder spørsmålet om en rett-tidig mobilisering ville ha vært av betydning, henviser jeg til det daværende oberst (senere general) Odd Linbeck-Larsen skrev i «Veien til katastrofen» side 109: «Men alle foreliggende opplysninger tyder på at om Norge hadde mobilisert i september 1939, eller endog i februar 1940, ville tanken på å angripe Norge våren 1940 overhodet ikke blitt aktuell, og slett ikke på tysk side.» Jfr. her oberst Erik Quam i Morgenbladet 18/11-78: «I 1940 var vi ikke mobilisert med alt dette innebar for våre forsvarsmuligheter».

Dette faller sammen med uttalelser fra generalfeldmarskalk Keitel og general Jodl: «Hvis de norske tropper hadde vært på plass i rett tid ville operasjonen støtt på meget store vanskeligheter». Jfr. her Undersøkelsskommisjonen bilagsbind 1 side 106: «Det fremstøt som ble gjort mot Hamar og Elverum og som voldte så stort avbrekk i Kongens, Regjeringens og Stortingets arbeide ville ikke ha kunnet finne sted under påbegynt og noe fremskreden mobilisering.» Se her også den danske kommandørkaptein Kjølens: «Det kan saaledes slaas fast at hvis Norge blot havde været mobiliseret i tide, ville dette Land paa Grund af sine enestaaende Forsvarsmuligheder ikke alene havde vanskeliggjort den tyske Operasjonsplans Udførelse, men hele den militære Operation mot Norge vilde i saafald efter al Sandsynlighed næppe været bragt til Udførelse».

De første dager etter invasjonen 9. april beskrives slik av Arthur Jensen og Kjell Hanssen i «Fra fred til fred» bind I side 65: «Det kan ikke sies at regjeringen i disse første kritiske dager traff de nødvendige tiltak for å dempe forvirring og usikkerhet. Den første proklamasjon som ble sendt ut av Nygaardsvolds regjering den 11. april var heller ingen oppfordring til samling av krefte til motstand mot overfallsmakten. Regjeringen makte «heile det norske folket til å halde fast ved fridomsarven», men det ble ikke sagt noe om vepnet motstand, heller ikke mobiliseringsordren stod ved makt». Her tar forfatterne feil: Noen ordre om alminnelig mobilisering ble aldri gitt.

I «Leve eller død» skriver Trygve Lie s. 229: «Nygaardsvold kom med slike ytringer at han måtte stå til rette for forsømmelser av forsvaret og for krigsføringen». Men Nygaardsvold slapp å stå til rette. Som jeg nevnte her i avisen den 22. april sørget C.J. Hambro for det.

John Sand